

*Dr Dejan Bodul**

DOPRINOSI LI ONLINE OKRUŽJE TRANSPARENTNOSTI STEČAJNOG POSTUPKA U REPUBLICI HRVATSKOJ: PRIMJER DOBRE PRAKSE?***

Transparentnost pravosuđa je ključna za uspostavljanje mehanizama kontrole i jačanje povjerenja građana u pravosuđe. Posebno je važna u djelovanju trgovačkih sudova, prvenstveno u provođenju stečajnih postupaka zbog velikog stupnja nezavisnosti stečajnih upravitelja i širokih ovlaštenja suda, zbog čega se načelo javnosti javlja kao jedan od bitnih mehanizama kontrole i osiguranja odgovornosti. Stoga je predmet rada transparentnost stečajnih postupaka u RH, koji se provodi kao sudski postupak kolektivno pravne zaštite, i to na način da se kritički razmatraju relevantna pitanja načela javnosti u stečajnim postupcima. Predmet su analize važeće norme koje se odnose na transparentnost stečajnog postupka, imajući u vidu moguće posljedice nepotpune i neadekvatne regulacije na prava i interese tijela i sudionika u stečajnim postupcima.

Ključne reči: Stečajni postupci. – Transparentnost. – Primjer dobre prakse. – Iskustva za Republiku Srbiju.

1. OKVIR ZA RASPRAVU

Većina medija, kao i šira javnost, ne shvaća složenost stečajnog postupka i njegovih implikacija na društveno-ekonomsske odnose. Problem proizlazi iz raznolikosti ciljeva koji nastanu pokretanjem stečajne procedure, ali i iz činjenice da učinkoviti stečajni postupak treba ostvariti mnoge, ne često kompatibilne, ciljeve. Postoji niz dokumenata kojima se na različite načine propisuju indikatori za mjerenje integriteta

* *Autor je izvandredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Rijeci, Katedra za građansko postupovno pravo, dbodul@pravri.hr (Republika Hrvatska)*

** *This paper was funded under the project line ZIP UNIRI of the University of Rijeka, for the project ZIP-UNIRI-130-7-20*

pravosuđa, a njihovim pregledom se jasno izdvaja nekoliko ključnih vrijednosti koje treba zadovoljiti svaki pravosudni sustav. Radi se, ustvari, o čimbenicima koji karakteriziraju jedan kvalitetan pravosudni sistem (standard kakvom treba težiti), a jedan od glavnih je svakako transparentnost (javnost, publicitet).¹ Stoga transparentnost stečajnog postupka postaje ključna za uspostavljanje mehanizama kontrole i jačanje povjerenja građana.²

2. TRANSPARENTNOST DONOŠENJA STEČAJNOG ZAKONA

Nakon problema oko razine transparentnosti procesa pisanja Zakona o postupku izvanredne uprave u trgovačkim društvima od sistemskog značaja za Republiku Hrvatsku,³ kolokvijalno nazvanog *Lex Agrokor*, postalo je jasno kako je sam proces donošenja zakona jednako bitan kao i rezultat, pa je iz tog razloga važno od početka inzistirati na transparentnosti što je za stečajni zakon i njegove novele⁴ pa i podzakonske akte bilo moguće kroz *e-savjetovanje*. Dakle, konsultacije sa širokim krugom interesnih grupa i njihovo uključivanje bitan su čimbenik u fazi donošenja SZ. Nije istraženo u kojoj će mjeri relevantni komentari imati ili su imali utjecaja na sadržaj akata, ali u svakom slučaju osiguralo se adekvatno razdoblje za dostavljanje komentara u fazi njihovog donošenja.

3. OPĆE ODREDBE O TRANSPARENTNOSTI U STEČAJNOM ZAKONU

U skladu s odredbama Direktive⁵ u SZ 2022. uvedena su nova pravila o ranom upozoravanju dužnika i pristupu informacijama.

1 U pravnoj literaturi transparentnost se odnosi na istupanje u javnosti, davanje informacija i pravo pristupa dokumentima. Vid. P. Paul Craig, G. Búrca, *EU Law: Text, Cases and Materials*, Oxford University Press, 2008, 562.

2 Vid. D. Bodul, „Koliko je transparentan stečajni postupak? – Uz drugu novelu Stečajnog zakona“, *Novi informator* 6742–6743/2022, 1–3.

3 NN, br. 32/17.

4 NN, br. 71/15–36/22, dalje: SZ.

5 Direktiva (EU) 2019/1023 Europskog parlamenta i Vijeća od 20.6.2019. o okvirima za preventivno restrukturiranje, otpustu duga i zabranama te o mje-

Naime, što prije dužnik može otkriti financijske poteškoće i poduzeti odgovarajuće radnje za otklanjanje njihovih štetnih posljedica, veća je vjerojatnost da će izbjeći nesolventnost. Stoga je propisano da se dužniku osigurava pristup jasnom i transparentnom sustavu ranog upozoravanja na okolnosti koje bi mogle dovesti do prijeteće nesposobnosti plaćanja, osobito u slučaju njegovog propuštanja izvršenja određenih vrsta plaćanja, a putem kojeg sustava se dužnik upozorava da je potrebno bez odgode djelovati. Dužnik se može koristiti uslugama savjetovanja koje pružaju javne ili privatne organizacije, s ciljem izrade strategije na temelju koje bi se izbjegao nastanak prijeteće nesposobnosti za plaćanje. Dodatno je propisano da je poslodavac obvezan najmanje jednom godišnje obavijestiti radnike o novostima u pogledu sustava ranog upozoravanja te postupaka i mjera koji se odnose na restrukturiranje i otpust duga (oslobođenje od preostalih obveza). Uz to je istaknuto da dužnicima i cjelokupnoj javnosti na raspolaganju stoje relevantne i ažurirane informacije o pristupu sustavu ranog upozoravanja te o postupcima koji se odnose na restrukturiranje i otpust duga (oslobođenje od preostalih obveza) na mrežnoj stranici *e-Oglasna ploča sudova*, pri čemu informacije moraju biti lako dostupne i predstavljene na način prilagođen korisnicima. Nadalje, na mrežnoj stranici *e-Oglasna ploča sudova* javno su dostupni podatci o sadržaju i načinu sastavljanja planova restrukturiranja, posebice prilagođeni potrebama mikro, malih i srednjih poduzeća, na hrvatskom i engleskom jeziku. Tu uspostavu sustava ranog upozoravanja za subjekte maloga gospodarstva osigurava ministarstvo nadležno za poduzetništvo i obrt, a ministar nadležan za poslove pravosuđa će uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za poduzetništvo i obrt te ministra nadležnog za financije pravilnikom urediti sustav ranog upozoravanja, zatim način njegova korištenja te način objave propisanih informacija. Predmetni pravilnici bi trebali biti doneseni 30 dana nakon stupanja na snagu SZ 2022. (stupio je na snagu 31. ožujka 2022.).

Od SZ 2022. su i nova pravila o prikupljanje podataka koje će obavljati ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i generirati na godišnjoj osnovi i nacionalnoj razini podatke o postupcima koji se odnose na restrukturiranje, nesolventnost i otpust duga, po vrsti postupaka,

rama za povećanje učinkovitosti postupaka koji se odnose na restrukturiranje, nesolventnost i otpust duga i o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132, *SL L 172*, 18–55.

te koji, između ostaloga, obuhvaćaju podatke o broju postupaka, prosječnoj duljini trajanja, broju neuspjelih postupaka, potom broj potvrđenih planova restrukturiranja, prosječni trošak postupka, prosječnu naplatu za osigurane i neosigurane vjerovnike, broj poduzetnika koji je pokrenuo novi posao te broj izgubljenih radnih mjesta. Detalji tih podataka koji će se objavljivati bit će propisani u pravilniku koji će donijeti ministar nadležan za poslove pravosuđa.

4. TRANSPARENTNOST RADA SUDA U STEČAJNIM PREDMETIMA

Dodjeljivanje predmeta u rad putem sustava *e-spis* u okviru stečajnih sudova slijedi objektivne i unaprijed utvrđene kriterije čime se ostvaruje i štiti pravo na nezavisnog i nepristranog suca. Ovaj sustav, koji spada među naprednije sustave ove vrste u EU, osigurava automatsku raspodjelu predmeta sucima prema unaprijed postavljenim parametrima, dok predsjednik suda vodi računa o raspoređivanju sudaca na odgovarajuće poslove na godišnjoj osnovi.

Sudovi također imaju odgovornost prema javnosti, u čijoj službi obavljaju svoju djelatnost, da redovno pružaju informacije o svom radu što je i posebno izraženo u stečajnim predmetima kroz *e-oglasne* ploče. Naime, temeljem SZ je istaknuo da se sva sudska pismena dostavljaju objavom pismena na mrežnoj stranici *e-oglasna ploča* sudova, a dostava se smatra obavljenom istekom osmoga dana od dana objave pismena na mrežnoj stranici *e-oglasna ploča* sudova. Ta se objava pismena na mrežnoj stranici *e-oglasna ploča* sudova smatra dokazom da je dostava obavljena svim sudionicama, pa i onima za koje je propisana posebna dostava. Novela SZ 2022. je naznačila i da se sudska pismena dostavljaju objavom pismena na mrežnoj stranici *e-Oglasna ploča* sudova, a iznimno dostava pismena između suda i FINAe obavlja se putem jedinstvenoga informacijskog sustava *e-Spis*.

Daljnji važan kanal javnosti rada pravosuđa je objavljivanje sudskih presuda, zajedno sa obrazloženjem. *E-oglasna ploča* kao i postojeći pretraživači ukazuju da se ne radi samo o izabranim odlukama kojima pristup imaju samo suci već su iste dostupne i široj javnosti. Dakle može se načelo govoriti o punom pristupu sudskim odlukama koji omogućava pristup široj javnosti u svrhu njenog informiranja o

radu pravosuđa. Kažemo načelno jer su programi okrenuti „proizvođačima“ podataka, a ne korisnicima podataka izvan pravosuđa pa postoji potreba da se uspostavi kvalitetniji mehanizam za kompiliranje, obradu, analizu i objavljivanje presuda kao i statističkih podataka. Od navedenog moramo razgraničiti koliko su koja obrazloženje dosljedna, jasna, nedvosmislena i neproturječna. Empirijsko istraživanje pokazuje kako veliki dio odluka omogućuje da se slijede razlozi koji su doveli suca do takve odluke. Iz svega navedenog se može zaključiti da su sudske presude dostupne javnosti, uključujući i profesionalnoj pravničkoj.

Radi transparentnosti SZ 2015. izmijenjena su pravila o unovčenju stečajne mase. Bez ulaska u analizu navedenih pravila stečajni upravitelj dužan je unovčiti imovinu stečajne mase u skladu s odlukama skupštine vjerovnika i odbora vjerovnika. Međutim, ako vjerovnici nisu na izvještajnom ročištu drukčije odredili način i uvjete prodaje, oni se unovčavaju primjenom odredbe čl. 247. i 249. SZ-a. Stečajni upravitelj dužan je, uz odgovarajuću primjenu pravila ovršnoga postupka, Financijskoj agenciji bez odgode dostaviti podatke o svim nekretninama koje se prodaju u stečajnom postupku, a o pokretninama ako je njihova procijenjena vrijednost veća od 50.000,00 kn radi upisa u Očevidnik nekretnina i pokretnina uz naznaku da se prodaju u stečajnom postupku. Samu prodaju nekretnine provodi Financijska agencija. Prodaja nekretnina se obavlja elektroničkom javnom dražbom, te da ista počinje objavom poziva na sudjelovanje u elektroničkoj javnoj dražbi. Poziv na sudjelovanje u elektroničkoj dražbi obvezno sadrži način i uvjete prodaje, datum i vrijeme početka i završetka elektroničke dražbe, vrijeme kada osobe zainteresirane za kupnju nekretnine mogu razgledati nekretninu, kao i druge potrebne podatke. Taj poziv se objavljuje i na mrežnim stranicama Agencije.

Iako se anonimizacija u pravosuđu opravdava potrebom zaštite osobnih podataka pojedinca protiv moguće zloupotrebe, a što je posebno relevantno u doba brzog i lakog prijenosa podataka *on-line*, postoje doktrinarna stajališta koja anonimizaciju vide, između ostalog, kao narušavanje načela transparentnosti i otvorenosti pravosuđa. U svakom slučaju, pitanje je predstavlja li objavljivanje osobnih podataka na *e-oglasnoj ploči* u postupcima stečaja, kao informacija izričito vezanih na identificiranu fizičku osobu ili osobu čiji se identitet može utvrditi izravno ili neizravno, povredu pravila zajamčenih Općom uredbom.⁶

6 Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka, NN, br. 42/18, dalje: ZPOU.

Iako Odluka VSRH⁷ o anonimizaciji ne daje odgovor za svaku potencijalnu konkretnu situaciju koja se u praksi može pojaviti (ali vjerujemo da će dati smjernice koje će pomoći sudovima da donesu ispravne odluke) možemo tvrditi kako je postupanje sudova kao i objava odluka na e-oglasnoj ploči pod uvjetima kako je to navedeno u Općoj uredbi dopušteno. Stoga, navedenim postupanjem sudovi ne krše pravo na privatnost i zaštitu osobnih podataka pojedinaca/građana, osobito jer je njihovo postupanje u skladu s odredbama posebnih zakona. No transparentnost pravosuđa, ne predstavljaju snažan i nedvosmislen argument protiv anonimizacije sudskih akata jer je i iz anonimiziranog dokumenta moguće saznati važne informacije bilo o sudskoj praksi, pravnim stajalištima sudova, tumačenju i/ili primjeni zakona.

Također Sudski poslovnik⁸ predviđa da se transparentnost rada suda osigurava javnim raspravljanjem, objavljivanjem sastava suda, davanjem obavijesti javnosti o tijeku sudskog postupka te objavljivanjem sudskih odluka i drugih informacija za javnost. Ipak mišljenje je autora kako bi komunikacijskom strategijom trebalo obuhvatiti pitanja pravovremenog reagiranja na neosnovane kritike ili napade protiv pravosuđa i/ili nositelja pravosudnih funkcija, kako bi se zaštitio njihov ugled i integritet.

5. TRANSPARENTNOST RADA STEČAJNOG UPRAVITELJA

U fokusu zanimanja su posebno stečajni upravitelji. Oni su osobe koje odrađuju „najprljaviji“ dio posla i dolaze na kraju najčešće tužne priče. Prema odredbama SZ stečajni upravitelj je glavno operativno tijelo svakog stečajnog postupka i zastupnik je po zakonu stečajnog dužnika. Za najširu javnost pa i medije upravitelj je osoba s krajnje opasnim namjerama. SZ je 2015. uveo najveće promjene u izbor stečajnih upravitelja kako bi se otklonila svaka sumnja u „povezanost suca i stečajnoga upravitelja“. Tako je u pogledu pravila o stečajnim upraviteljima određeno je da će se u stečajnim postupcima određivati na

7 Vrhovni sud RH, Odluka o objavi i anonimizaciji sudskih odluka, br. Su-IV-140/2018-1, Zagreb, od 12.3.2018; Vrhovni sud RH, Upute za objavu informacija o suđenjima u tijeku u kojima javnost nije isključena, br. Su-IV-397/2019-1 od 4.11.2019.

8 NN, br. 37/14 – 23/22.

temelju automatske dodjele u skladu s listom stečajnih upravitelja. SZ 2022. čini izmjene, ali u pogledu uvjeta pod kojima neka osoba može biti stečajni upravitelj. Također, stečajni upravitelj dužan je podnositi na propisanom obrascu pisana izvješća o tijeku stečajnoga postupka i o stanju stečajne mase, i to najmanje jedanput u tri mjeseca. Ta se izvješća objavljuju na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova bez odgode (čl. 89).

Daljnja percepcija je i da je stečajni upravitelj teret za državni proračun što apsolutno ne stoji budući je on samo vanjski suradnik trgovačkog suda („*produžena ruka suda*“), znači osoba koja nije u radnom odnosu sa sudom nego obavlja dužnost temeljem ugovora o djelu *sui generis* pa je podložan volji stečajnog suca koji nadzire njegov rad te volji stečajnih vjerovnika koji, bez velikih problema i procedure mogu umjesto postojećeg predložiti imenovanje novog stečajnog upravitelja (čl. 91. SZ). Što se tiče nagrade i naknade troškova upravitelja, oni imaju pravo na nagradu za svoj rad i naknadu stvarnih troškova. Nagradu stečajnom upravitelju rješenjem određuje sud prema Uredbi kojom Vlada RH utvrđuje kriterije i način obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima.⁹ Rješenje o određivanju nagrade i naknade troškova također će se na mrežnoj stranici e-Oglasna ploča sudova. Pravo na žalbu imaju stečajni upravitelj, dužnik pojedinac i svaki stečajni vjerovnik.

6. PITANJE TRANSPARENTNOSTI IZ PERSPEKTIVE STEČAJNOG DUŽNIKA

Veoma je bitno u kakvom je odnosu SZ s ostalim zakonima u pravnom sistemu, a pa i odnos sa ZPOU. U tom kontekstu Uredba daje mogućnost brisanja osobnih podataka, posebice kada ti podaci više nisu potrebni (čl. 17). To ne znači da se na svaki zahtjev pojedinca svi njegovi osobni podaci moraju istog trenutka zauvijek izbrisati. Ako je, primjerice, zadržavanje podataka nužno za ispunjavanje pravne obveze, podaci se mogu čuvati onoliko dugo koliko je potrebno za tu svrhu. Pritom, treba imati u vidu kako postoji niz tuzemnih propisa koji reguliraju pitanje transparentnosti i javnosti sudskih postupaka te

⁹ Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima, NN, br. 105/15.

da različite institucije imaju i odgovarajuće vodiče te pravilnike za pristup informacijama, no pravni okvir koji je relevantan za predmetno područje čine prvenstveno odredbe Ustava RH (čl. 37),¹⁰ Sudskog poslovnika koje omogućavaju objavu svih pismena na e-oglasnoj ploči, Zakona o arhivskom gradivu i arhivima¹¹ te Zakona o pravu na pristup informacijama¹² koji ne predviđa proaktivno objavljivanje informacija, primjerice, na internetu, već samo po osnovu individualnog zahtjeva na osnovu tog zakona. Bitne su i odluke Agencije za zaštitu osobnih podataka.¹³ Sljedeći ključni izvor nalazi se u i judikaturi europskih sudova, dakle Suda Europske unije (SEU) i ECHR čije odluke predstavljaju precedentalno pravo (vidi *infra*).

6.1. Postavljanje problema

U kontekstu mrežnih stranica nije potrebna ni posebna zainteresiranost za određeni stečajni postupak jer slučajna pretraga može dovesti do toga da se pristupi informacijama o osobama. Na kraju, opravdanost identificiranja subjekata u sudskim aktima koji se javnosti prezentiraju putem mrežnih stranica odnosno e-oglasne ploče treba preispitati i u kontekstu čimbenika vremena, odnosno reguliranog pitanja razdoblja tijekom kojeg sudske odluke i akti trebaju biti dostupni nakon što se predoče javnosti na taj način.¹⁴

6.2. Analiza norme i judikature

Odgovor na problem potražili smo u pravu EU odnosno u Uredbi (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27.4.2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ.¹⁵ Ipak treba biti oprezan jer niti pravo EU često nije koherentno zbog teškoća koje proizlaze iz činjenice da je riječ o dvije u velikoj mjeri različite pravne tradicije. Uz to, često je riječ o sustavu regulative koji

10 NN, br. 56/90 – 05/14.

11 NN, br. 61/18, 98/19.

12 NN, br. 25/13, 85/15 i 69/22, dalje: ZPI.

13 Vid. Odluku od 4.2.2019.

14 Vid. D. Bodul, „Neka pitanja GDPR-a u stečajnom postupku: Ima li bivši stečajni dužnik „pravo na brisanje/zaborav“?“, *Novi informator* 6720/2022, 1–3.

15 SL L 119, 4.5.2016, dalje: Opća Uredba o zaštiti podataka.

utvrđuje samo određene standarde, a izbor izvan toga ostaje na nacionalnim zakonodavstvima. RH je tako, poštujući rokove iz GDPR-a, donijela ZPOU koji naznačuje kako se prilikom objavljivanja odluka na e-oglasnoj ploči moraju poštovati načela predviđena u Uredbi i ZPOUu. Ta načela, pored ostalog, zahtijevaju anonimizaciju ili brisanje osobnih podataka nakon što prestane svrha njihove obrade. Prema Uredbi, objavljivanje identiteta određene osobe predstavlja oblik obrade osobnih podataka. U skladu s tim, objavljivanje identiteta pojedinaca mora se vršiti uz poštivanje načela utvrđenih Uredbom. Načelo pravičnosti i zakonitosti, te načelo obrade podataka u razdoblju neophodnom za ispunjenje svrhe zbog koje su prikupljeni svakako su posebno relevantni za problematiku identifikacije pojedinaca uključenih u sudske postupke. Ovo posljednje podrazumijeva da voditelj obrade može obrađivati podatke „samo u mjeri i opsegu koji je neophodan za ispunjenje određene svrhe“, te da se isti moraju čuvati u „formi koja dopušta identificiranje nositelja podataka ne duže nego što je to potrebno za svrhu u koju se podaci prikupljaju ili dalje obrađuju“. Općenito govoreći, od trenutka kada podaci nisu više potrebni za svrhu zbog koje su prikupljeni, oni bi trebali biti izbrisani ili anonimizirani.¹⁶ Ipak, relevantni standardi u ovom području okvirnog su karaktera i ne propisuju jasan program zaštite osobnih podataka u kontekstu objavljivanja različitih informacija u posjedu tijela državne vlasti na internetu. Primjerice, aktualna Uredba, na isti način kao i ZPUOP, zahtijeva da voditelji obrade podatke izbrišu, odnosno uklone osobne podatke nakon što prestane legitimna svrha za njihovu obradu. Međutim, kako doktrina navodi, ograničavanje voditelja obrade podataka da čuva osobne podatke samo tijekom razdoblja potrebnog u svrhe zbog kojih se podaci prikupljaju ili zbog kojih se dalje obrađuju, teško da ima neki utjecaj u praksi. Princip ograničavanja u odnosu na svrhu postao je prilično nejasan u današnjem personaliziranom netu gdje svaka informacija nesumnjivo služi nekoj svrsi za neodređeno razdoblje. Štoviše, činjenica da je, kada

16 U informacijskom sustavu se automatski evidentira vrijeme stavljanja i skidanja pismena s ploče. U skladu s propisima na temelju kojih su objavljeni osobni podaci se uklanjaju s e-oglasne ploče nakon ispunjenja svrhe za koju su isti objavljeni, odnosno proteka vremena određenog pojedinim propisom (u pravilu 8 dana – čl. 145 st. 5 i 6 i 335 st. 10 Zakona o parničnom postupku, NN, br. 53/91 – 80/22; čl. 25 st. 2 Zakona o stečaju potrošača, NN, br. 100/15 – 36/22; čl. 8 st. 6 Ovršnog zakona, NN, br. 112/12 – 131/20 itd.; moguće i 60 dana – čl. 79c st. 6 Zakona o stečaju potrošača).

je riječ o ovoj problematici, praksa europskih zemalja, uključujući i zemlje okruženja, veoma različita govori o tomu da ne postoji univerzalno primjenjivo pravilo o značaju koji je potrebno pridavati zaštiti osobnih podataka u stečajnom postupku. Dakle, Uredba iako obvezuje države članice kojima je upućena, u pogledu ciljeva koje treba ostvariti, nacionalnim vlastima ostavlja slobodu izbora načina te sredstva koje će upotrijebiti kako bi se postigao zadani cilj.

Stajalište ECHR-a u pogledu zaštite privatnosti stranaka i drugih sudionika u postupku jeste da razmjer publiciteta i dostupnosti odluka treba ocjenjivati u svakom konkretnom predmetu, uzimajući u obzir posebne karakteristika konkretnog slučaja i legitimni interes zbog kojeg se javni pristup konkretnom aktu želi ograničiti.¹⁷

U predmetu od 13. svibnja 2014. (*Google Spain*)¹⁸ Sud Europske unije (SEU) je razmatrao je li društvo *Google* bilo obvezno izbrisati zastarjele informacije o tužiteljevim financijskim poteškoćama iz popisa rezultata pretraživanja. Ako su informacije osjetljive s obzirom na privatni život pojedinca te ne postoji javni interes za dostupnošću tih informacija, zaštita podataka i privatnost bile bi važnije od prava šire javnosti na pristup informacijama. S druge strane, ako je ispitanik javna osoba ili su informacije takve da opravdavaju omogućivanje pristupa šire javnosti tim informacijama, tada je miješanje u temeljna prava na zaštitu podataka i privatnost opravdano. SEU svakom predmetu pristupa pojedinačno kada odvaguje zaštitu podataka i gospodarske interese, poput interesa trećih strana u vezi s dioničkim društvima i društvima s ograničenom odgovornošću, kao što je vidljivo u presudi u predmetu *Mario Costeja González* (C-131/12).¹⁹ SEU je ustvrdio da je na nacionalnim sudovima da, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti pojedinca, u svakom predmetu procijene postojanje ili nepostojanje zakonitih i jakih razloga kojima bi se iznimno opravdalo ograničenje pristupa trećih strana osobnim podacima sadržanima u registrima trgovačkih društava.

17 B. and P. v. The United Kingdom, 24.4.2001, par. 45–49.

18 SEU, C-131/12, (*Google Spain SL, Google Inc. protiv AEPD, Mario Costeja González*), EU:C:2014:317.

19 SEU, C-398/15 (*Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce v Salvatore Manni*), ECLI:EU:C:2017:197.

7. UMJESTO ZAKLJUČKA I NEKA OTVORENA PITANJA

Odredbe spomenutog ZPI primjenjuju se i na rad sudova. Pristup informacijama podliježe proceduri koja prvenstveno podrazumijeva podnošenje zahtjeva fizičke ili pravne osobe, te postupak nadležnog tijela nakon primanja zahtjeva. ZPI također predviđa izuzetke, prema kojima se može uskratiti pristup cijeloj informaciji ili njenom dijelu ako se utvrdi da postoji jedan od Zakonom propisanih izuzetaka. Kada je u pitanju tzv. *reaktivna transparentnost* pravosudnih institucija, iskustva podnošenja zahtjeva za pristup informacijama pokazuju da trgovački sudovi imaju pretežno usuglašen pristup pri razmatranju zahtjeva, tumačenja zakonskih odredbi te ustupanja traženih informacija.

Imajući u vidu važnost transparentnosti rada sudova u domeni stečajnog postupka hrvatska legislativa pokazuje tzv. proaktivnu transparentnost, preporučenu od strane međunarodnih čimbenika, čime se umnogome olakšava i provođenje analiza, a u isto vrijeme, objavljivanje odluka na *e*-oglasnoj ploči štedi vrijeme neophodno za procesuiranje formalnih zahtjeva za pristup informacijama. Štoviše, u posljednje se vrijeme poduzimaju sustavne aktivnosti radi unaprjeđenja stečajnog postupka u cijelosti, pa tako i u dijelu koji se odnosi na afirmaciju proaktivne transparentnosti. Time vrijednost transparentnosti, odnosno, otvorenosti stečajnog postupka postaje bitan aspekt njegovog uspješnog funkcioniranja u širem društvenom kontekstu. Transparentnost stečajnog postupka ima za svrhu osigurati nadzor javnosti nad funkcioniranjem pravosudnih institucija, a ključni je aspekt transparentnosti mogućnost pristupa informacijama o radu pravosudnog sustava.

Nadalje, objavljivanje odluka i objavljivanje osobnih podataka na *e*-oglasnoj ploči u odlukama koje se postavljaju na *e*-oglasnoj ploči nisu u cijelosti i nedvosmisleno regulirani. Stoga spuštajući se na praktičnu razinu svjedoci smo kako postojeće iskustvo sa zakašnjenjem, dvojabama i raspravama u pripremi i izmjenama propisa kojima se regulira tržište pokazuju da je opasno u odnosu na usvojenju kodifikaciju zauzeti tvrd i neelastičan stav, već da bi zakonodavac trebao biti otvoren za proces prilagodbe potrebama tržišta, a posebno ako se radi o pitanjima GDPR-a. Da pojednostavimo, ako počinitelj kaznenog djela koji je pravomoćno osuđen ili oslobođen kazne, ima pravo smatrati se osobom koja nije počinila kazneno djelo nakon protoka zakonom određenog

vremena i pod uvjetima određenima Zakonom o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji,²⁰ pa zašto to pravo ne bi imao i bivši stečajni dužnik? Naš stav potvrđuje i dosadašnja praksa da ne postoji univerzalno prihvaćen standard o tomu šta treba imati primat u stečajnim postupcima: pravo na slobodu pristupa informacijama ili pravo na zaštitu osobnih podataka. Pravna tradicija jedne države te konkretni društveni kontekst bit će ključni čimbenici u utvrđivanju odgovarajućeg razmjera ta dva jednako bitna prava. Štoviše, različit pristup ovom pitanju u drugim državama, te različita praksa unutar pojedinih država, ukazuje na to da nije lako unaprijed postaviti pravila o transparentnosti, odnosno anonimizaciji odluka koja će važiti u svakom pojedinačnom predmetu. Stečajni propisi također ne nude odgovarajuće parametre za reguliranje pitanja objavljivanja osobnih podataka u sudskim odlukama. Tako je, primjerice, standard svrhe obrade osobnih podataka kao ključni kriterij za određivanje razdoblja u kojem bi puni osobni podaci mogli biti navedeni u aktima pravosudnih institucija (kriterij trajnosti) suviše neodređen da bi ponudio pouzdane smjernice za razrješenje konflikta između prava na informaciju i prava na zaštitu osobnih podataka u svakom pojedinom slučaju. Međutim, nije poželjno niti da se nositeljima pravosudnih funkcija ostavi prevelika diskrecija te da o ovom pitanju odlučuju od predmeta do predmeta, dakle *questio facti*, jer bi to dodatno doprinijelo već značajno različitoj praksi pravosudnih institucija. Buduća regulativa koja će ponuditi preciznije smjernice u ovom području svakako najprije treba osigurati kako određenu fleksibilnost tako i ključne kriterije na osnovu kojih će biti moguće utvrditi potrebu za zaštitom prava na privatnost, odnosno za zaštitom osobnih podataka sudionika u stečajnom postupku. U tom smislu, moguće je i potrebno postaviti objektivni rok odnosno referentno razdoblje nakon kojeg objava nije vidljiva.

Daljnja analiza također detektira određene nedorečenosti koje načelno ne idu nauštrb načela transparentnosti, ali svakako predstavljaju osjetljive točke.

Pa tako se u stečajnim postupcima postavlja pitanje odnosa načela transparentnosti i tajnosti određenih podataka gospodarskih subjekata. Radi se o načelima koja na prvi pogled nemaju ničega zajedničkog, već se međusobno isključuju. Ipak, u nekim situacijama se ova dva pojma (načela) pojavljuju istodobno, pa se postavlja pitanje

20 NN, br. 143/12 – 53/22.

kojem od tih načela u stečajnim postupcima treba dati prednost, odnosno treba li ustrajati na realizaciji načela javnosti/transparentnosti ili pak osigurati tajnost određenih podataka. Sam pojam poslovne tajne ne može se jednoznačno odrediti i razlikuje se od države do države, a nema jedinstvenu definiciju te usklađenu pravnu zaštitu ni u pravu EU. Poslovna tajna bi se općenito mogla definirati kao informacija koja ima ekonomsku vrijednost i čija bi se tajnost trebala zaštititi. Sud EU je u svojim odlukama izrazio stajalište da je zaštita poslovnih tajni opće načelo i da stranke nemaju pravo na neograničen i apsolutan pristup svim informacijama koje se odnose na postupak u pitanju, te da se pravo pristupa informacijama mora izravnati prema pravu drugih gospodarskih subjekata na zaštitu njihovih povjerljivih informacija i poslovnih tajni. Objavljivanje informacija je ograničeno i odredbama Konvencije.²¹ Navedeni dokumenti štite, između ostalog, poslovne informacije kao povjerljive informacije gospodarskih subjekata. U skladu s tim, određeni podaci mogu se ne objaviti ako bi objava takvih podataka ometala provedbu zakona ili na drugi način bila protivna javnom interesu, štetila opravdanim tržišnim interesima određenog gospodarskog subjekta, javnog ili privatnog ili bi mogla dovesti u pitanje pošteno tržišno natjecanje među njima. U svakom slučaju, iako SZ ne sadržava odredbe o povjerljivosti, njihova općenita formulacija i sadržaj uključuje povjerljivost određenih podataka pa s obzirom na to da pristup podacima u stečajnim postupcima treba biti pravilo, iznimke u smislu zaštite poslovne tajne treba usko tumačiti.

Daljnji problem, a vezan za anonimizaciju, može biti vođenje postupka stečaja potrošača nad imovinom maloljetnika.²² Naime, pravni položaj maloljetnih osoba u suvremenim zakonodavstvima potpuno je drugačiji od statusa, odnosno pravnog položaja, punoljetnih osoba. Razloga je niz, a prvenstveno zbog činjenice kako su maloljetnici posebna kategorija osoba čija se osobnost odlikuje posebnim psihofizičkim, emotivnim i socijalnim karakteristikama koje zahtijevaju sasvim drukčiji oblik društveno pravnog reagiranja na njihova ponašanja. Stoga aktivnosti u suvremenom zakonodavstvu afirmiraju poseban pristup prema mladim u odnosu na odrasle punoljetne osobe. Taj pristup

21 Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *NN – MU*, br. 8/97–2/10.

22 U skladu s odredbom čl. 117. Obiteljskog zakona (*NN*, br. 103/15 i 98/19) fizička osoba postaje punoljetna s navršenih osamnaest godina života.

se nadopunjuje jednom zaštitničkom filozofijom i praksom proizašlom iz restorativnog pristupa. Dakle, pitanje je predstavlja li objavljivanje osobnih podataka na e-oglasnoj ploči u postupcima stečaja potrošača nad imovinom maloljetnika, kao informacija izričito vezanih na identificiranu fizičku osobu ili osobu čiji se identitet može utvrditi, povredu pravila zajamčenih ne samo Općom uredbom već i Ustavom RH (čl. 63)?

U konačnici iako neka pitanja nisu u cijelosti i nedvosmisleno regulirana (primjerice, zakonodavac nije naveo koji podaci mogu biti označeni poslovnom tajnom), ne može se govoriti o normativnoj nedostatnosti, pa u cilju davanja ocjene razine i kvaliteta proaktivne transparentnosti, možemo konstatirati kako je rad trgovačkih sudova u domeni stečajnog prava na visokoj razini te prati standarde informacijsko-tehnološkog okruženja.

Dejan Bodul, PhD

Associate Professor at the University of Rijeka Faculty of Law

DOES ONLINE ENVIRONMENT CONTRIBUTE TO TRANSPARENCY OF BANKRUPTCY PROCEEDINGS IN THE REPUBLIC OF CROATIA: AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE?

Summary

Transparency of the judiciary is essential for establishing control mechanisms and strengthening citizens' trust in the judiciary. It is particularly important in the operations of commercial courts, primarily in the implementation of bankruptcy proceedings due to a high degree of independence of bankruptcy trustees and the broad powers of the court, which is why the principle of publicity appears as one of essential mechanisms of control and liability assurance. Therefore, the subject matter of the paper is transparency of bankruptcy proceedings in the Republic of Croatia, which is carried out as a court proceeding of collective legal protection, and in such a way as to critically consider the relevant issues of the principle of publicity in bankruptcy proceedings. The focus is on the analysis of current norms related to transparency of bankruptcy proceedings, bearing in mind the possible consequences

of incomplete and inadequate regulation on the rights and interests of bodies and participants in bankruptcy proceedings.

Key words: *Bankruptcy proceedings. – Transparency. – Example of good practice. – Experiences for the Republic of Serbia.*

LITERATURA

Bodul, D., „Koliko je transparentan stečajni postupak? – Uz drugu novelu Stečajnog zakona“, *Novi informator* 6742–6743/2022, str. 1–3.

Bodul, D., „Neka pitanja GDPR-a u stečajnom postupku: Ima li bivši stečajni dužnik „pravo na brisanje/zaborav“?“, *Novi informator* 6720/2022, str. 1–3.

Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *NN* – *MU*, br. 8/97–2/10.

Paul Craig, P., Búrca, G., *EU Law: Text, Cases and Materials*, Oxford University Press, 2008.